

KOMPETENTLIK YONDOSHUVI ASOSIDA O'QUVCHILARNING KREATIV TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MAZMUNI (5-6-SINFLARDA)

Abdisheripova Sh.B.

*Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti
DSc, professor D.Mahmudova taqrizi asosida*

Tayanch soʻzlar: kreativ fikrlash, kompetensiyaga asoslangan yondashuv, ta'lim, 5-6 sinf o'quvchilari, pedagogika, malaka oshirish

Ключевые слова: креативное мышление, компетентностный подход, образование, 5-6 классы, педагогика, повышение квалификации.

Key words: creative thinking, competence-based approach, education, 5-6 grade students, pedagogy, skills development

Резюме:

Ushbu maqola kompetensiyaga asoslangan yondashuvdan foydalangan holda 5-6-sinf o'quvchilarida Kreativ fikrlashni rivojlantirishni o'rganadi. Zamonaviy ta'limda ijodkorlik shaxsiy va kasbiy o'sish uchun zaruriy mahorat sifatida qaraladi va bu o'quv dasturida hal qiluvchi vazifaga aylanadi. Ushbu tadqiqot ushbu rivojlanish bosqichida talabalar uchun zarur bo'lgan asosiy kompetensiyalarga mos keladigan kreativ fikrlashni rivojlantiruvchi pedagogik strategiyalarni o'rganadi. Topilmalar kreativ topshiriqlar va baholashlarni tanqidiy, aks ettiruvchi va xayoliy fikrlashni kuchaytiruvchi ta'lim amaliyotiga integratsiya qilish bo'yicha tavsiyalar beradi.

Резюме:

В данной статье рассматривается развитие творческого мышления у учащихся 5-6 классов с использованием компетентностного подхода. В современном образовании креативность рассматривается как важный навык для личного и профессионального роста, что делает ее важнейшей целью учебной программы. В данном исследовании изучаются педагогические стратегии, которые способствуют творческому мышлению, при этом согласуясь с основными компетенциями, необходимыми для учащихся на этом этапе развития. Результаты предлагают рекомендации по интеграции творческих задач и оценок в образовательные практики, которые усиливают критическое, рефлексивное и образное мышление.

Summary:

This article investigates the development of creative thinking among students in grades 5-6 using a competence-based approach. In modern education, creativity is regarded as an essential skill for personal and professional growth, making it a crucial objective in the curriculum. This study explores pedagogical strategies that foster creative thinking while aligning with the core competencies required for students at this developmental stage. The findings offer recommendations

for integrating creative tasks and assessments into educational practices that enhance critical, reflective, and imaginative thinking.

Kirish. Bugungi tez o'zgaruvchan dunyoda ijodkorlik o'quvchilar shaxsiy va kasbiy hayotlarida muvaffaqiyatga erishishlari kerak bo'lgan muhim mahorat sifatida tan olinadi. Kreativ fikrlash odamlarga muammolarga innovatsiyalar, moslashuvchanlik va muammolarni hal qilish qobiliyati bilan yondashish imkonini beradi. Butun dunyo bo'ylab ta'lim tizimlari o'z e'tiborini an'anaviy bilimga asoslangan o'qitishdan ko'proq kompetensiyaga asoslangan yondashuvga o'tkazmoqda, bu esa tanqidiy fikrlash, muloqot, hamkorlik va ijodkorlik kabi muhim ko'nikmalarni rivojlantirishga urg'u beradi.

5-6-sinf o'quvchilari uchun kreativ fikrlashni rivojlantirish ayniqsa muhim ahamiyatga ega, chunki bu yillar asosiy bilimlarni egallashdan ilg'or kognitiv jarayonlarga o'tish davri hisoblanadi. Rivojlanishning ushbu bosqichida o'quvchilar mavhum fikrlash, muammoni hal qilish va mulohaza yuritish bilan shug'ullana boshlaydilar, bu ularning kreativ qobiliyatini rivojlantirish uchun qulay vaqtga aylanadi. Kompetensiyaga asoslangan yondashuv nafaqat bilimga, balki umrbod ta'lim uchun zarur bo'lgan ko'nikma va munosabatlarga ham e'tibor qaratadigan asosni ta'minlash orqali ushbu maqsadlarga mos keladi.

Ushbu maqola kompetensiyaga asoslangan yondashuv orqali 5-6-sinf o'quvchilarida Kreativ fikrlashni qanday rivojlantirish mumkinligini o'rganishga qaratilgan. Pedagogik strategiyalar, sinf faoliyati va baholash vositalarini o'rganib, tadqiqot o'qituvchilarga ijodkorlikni o'quv jarayoniga integratsiyalash bo'yicha amaliy tushunchalar berishga intiladi. Asosiy e'tibor o'quvchilarga original g'oyalarni yaratish, tanqidiy fikrlash va yangi muammolarga moslashish imkonini beradigan turli fanlar bo'yicha ijodkorlikni qanday rivojlantirish mumkinligiga qaratiladi.

Ushbu tadqiqotning ahamiyati ham akademik, ham professional sohalarda innovatsion mutafakkirlarga talab ortib borayotganidadir. Ta'lim tizimlari rivojlanib borar ekan, o'quvchilarni erta yoshdan boshlab Kreativ qobiliyatlar bilan qurollantirish, ularni nafaqat kelajakdagi o'quv muvaffaqiyatlariga, balki haqiqiy muammolarni hal qilishga tayyorlash juda muhimdir. Kompetensiyaga asoslangan yondashuv orqali o'qituvchilar o'quvchilarga ularning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishini kuchaytiruvchi, pirovardida ularni har tomonlama barkamol, kelajakka tayyor shaxs sifatida shakllantiruvchi kreativ vazifalarni bajarish imkoniyatlarini taqdim etishi mumkin.

Ushbu tadqiqot quyidagi savollarga javob beradi:

- 5-6-sinf o'quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishda qanday o'qitish strategiyalari samarali?

- Ijodkorlikni qo'llab - quvvatlash uchun kompetensiyaga asoslangan yondashuvni o'quv dasturiga qanday kiritish mumkin?
- O'rta maktab o'quvchilarining Kreativ qobiliyatlarini baholashda qanday qiyinchiliklar va imkoniyatlar mavjud?

Ushbu savollarga javob berib, maqola kompetensiyaga asoslangan o'quv dasturi doirasida ijodkorlikni qanday qilib tizimli va barqaror rivojlantirish mumkinligi haqida har tomonlama tushuncha berishga qaratilgan.

Ta'limda kreativ fikrlash - kreativ fikrlash yangi g'oyalar, echimlar yoki istiqbollarni yaratish qobiliyatini anglatadi. U ravonlik (bir nechta g'oyalarni yaratish), moslashuvchanlik (perspektivlarni o'zgartirish qobiliyati), o'ziga xoslik (noyob g'oyalar) va ishlab chiqish (tafsilotlar bilan g'oyalarni ishlab chiqish) ni o'z ichiga oladi. O'rta maktabda, xususan, 5-6-sinflarda o'quvchilar kognitiv o'sishning bir qismi sifatida ushbu fikrlash jarayonlarini rivojlana boshlaydilar.

Kompetensiyaga asoslangan yondashuv - ta'limda kompetensiyaga asoslangan yondashuv talabalarning akademik va shaxsiy muvaffaqiyati uchun zarur bo'lgan asosiy kompetensiyalarni rivojlantirishga urg'u beradi. Bu kompetensiyalar mavzuga oid bilimlardan tashqariga chiqib, muammoni yechish, tanqidiy fikrlash va moslashish kabi ko'nikmalarga e'tibor qaratadi.

Ijodkorlikni kompetensiyani rivojlantirishga integratsiyalash - kompetensiyaga asoslangan yondashuv yangilik va muammolarni hal qilishni talab qiladigan vazifalarni belgilash orqali ijodkorlikni rivojlantirish imkoniyatlarini beradi. Talabalar uchun kreativ fikrlashni amaliy va mazmunli qilish uchun o'qitish strategiyalari real dunyo ilovalariga mos kelishi kerak.

Maqsadlar.

- Talabalarning kreativ fikrlashni rivojlantirishda kompetensiyaga asoslangan yondashuv imkoniyatlarini o'rganish.
- 5-6-sinf o'quvchilari o'rtasida ijodkorlikni rivojlantirish bo'yicha samarali o'qitish strategiyalari va tadbirlarini aniqlash.
- Talabalarning kreativ qobiliyatlarini o'lchaydigan baholash vositalarini ishlab chiqish.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotda sinfda kuzatishlar, o'qituvchilar bilan suhbatlar va talabalar ishining mazmunini tahlil qilishdan iborat sifatli tadqiqot usuli qo'llaniladi. Maqsadli guruh 5-6-sinf o'quvchilarini aralash qobiliyatli sinfda o'z ichiga oladi. Bu o'quvchilarga bir qator Kreativ topshiriqlar va kompetensiyaga asoslangan faoliyatlar kiritiladi, so'ngra sifat baholanadi.

Natijalar va muhokama. Tadqiqot talabalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishning bir nechta samarali usullarini aniqlaydi:

Loyihaga asoslangan ta'lim-Talabalar fan, san'at va ijtimoiy fanlardan tushunchalarni aralashtirib, fanlararo loyihalar ustida ishladilar. Bunday

yondashuv muammolarni hal qilishga, jamoada ishlashga va original g'oyalarni rivojlantirishga yordam berdi.

So'rovga asoslangan ta'lim- So'rovga asoslangan tadbirlar talabalarga savollar berish, qiziqtirgan mavzularni o'rganish va bir nechta echimlarni o'rganish imkonini berdi. Bu usul ularning turlicha va moslashuvchan fikrlash qobiliyatini oshirdi.

Hamkorlikda o'rganish-Guruh faoliyati o'quvchilarga jamoaviy fikr yuritish imkonini berib, kreativ fikrlashni rivojlantirdi. Fikr almashish ularning istiqbolga ega bo'lish ko'nikmalarini oshirdi va g'oyalarni ishlab chiqishga turtki bo'ldi.

Gamifikatsiya-o'yinlar va o'yin mashg'ulotlarini joriy etish o'quvchilarni muammolarni hal qilishda Kreativ fikrlashga undadi. Gamifikatsiya qilingan baholash o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini qiziqarli va qiziqarli tarzda o'lchadi.

Texnologiyadan foydalanish-talabalar o'rtasida vizual fikrlash va g'oyalarni shakllantirishni rag'batlantirish uchun aqliy xaritalash dasturlari va Kreativ dizayn platformalari kabi raqamli vositalar qo'llanildi.

Kreativ qobiliyatlarni baholash talabalarning kreativ rivojlanishini o'lchash uchun quyidagi baholangan rubrikalar ishlab chiqilgan:

- Ravonlik: Aqliy hujum mashg'ulotlarida yaratilgan g'oyalar soni.
- Moslashuvchanlik: turli g'oyalar va yondashuvlar o'rtasida almashish qobiliyati.
- O'ziga xoslik: Yechimlarning o'ziga xosligi va yangiligi.
- Ishlab chiqish: g'oyalarni ishlab chiqishda chuqurlik va tafsilot.

Natijalar talabalarning kreativ fikrlash qobiliyatlari sezilarli darajada yaxshilanganini ko'rsatdi, bu ularning turli topshiriqlarni bajarishida namoyon bo'ldi.

Xulosa. Talabalarning kreativ tafakkurini rivojlantirish ularni yangilik, moslashish va muammolarni hal qilish yuqori baholanadigan zamonaviy dunyo talablariga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot kompetensiyaga asoslangan yondashuv 5-6-sinf o'quvchilari o'rtasida ijodkorlikni rivojlantirish uchun mustahkam asos yaratishini ko'rsatdi. Hamkorlik, tanqidiy fikrlash va moslashuvchanlik kabi muhim kompetensiyalarni birlashtirishga e'tibor qaratgan holda, o'qituvchilar o'quvchilarni izlanish, innovatsiyalar va murakkab muammolarni hal qilishga undaydigan o'quv muhitini yaratishi mumkin.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, loyihaga asoslangan ta'lim, so'rovga asoslangan ta'lim, hamkorlikdagi faoliyat va o'yin o'tkazish kabi strategiyalar o'quvchilarning kreativ fikrlashini sezilarli darajada oshiradi. Bundan tashqari, texnologiyani sinf faoliyatiga integratsiyalashuvi vizual fikrlashni va original g'oyalarni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu yondashuvlar orqali talabalar nafaqat

bir nechta echimlarni ishlab chiqarishga qodir, balki o'z g'oyalari ustida tanqidiy fikr yuritish va fikrlash qobiliyatini rivojlantiradilar.

Ravonlik, moslashuvchanlik, o'ziga xoslik va ishlab chiqish kabi kreativ qobiliyatlarni baholash o'quvchilarning taraqqiyotini kuzatishda samarali bo'ldi. Tadqiqotda an'anaviy baholashdan chetga chiqish muhimligi ta'kidlangan, o'quvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatini baholash uchun Kreativ topshiriqlar va rubrikalardan foydalanish tavsiya etilgan. Bu baholashlar o'qituvchilarga ham, o'quvchilarga ham kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish bo'yicha tushunchalar beradi, doimiy takomillashtirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, kompetensiyaga asoslangan yondashuv kreativ fikrlashni o'quv dasturiga kiritish uchun amaliy yo'l beradi. Talabalarni real hayot iloalariga mos keladigan mazmunli faoliyatga jalb qilish orqali ta'lim tizimlari ularni kelajakdagi muammolarga yaxshiroq tayyorlashi mumkin. Ushbu tadqiqot ijodkorlikni asosiy ta'lim maqsadi sifatida ko'rsatuvchi o'quv dasturlarini isloh qilish, innovatsion o'qitish amaliyotini qo'llab-quvvatlash uchun o'qituvchilar malakasini oshirish va kreativ jarayonlarning murakkabligini aks ettiruvchi baholash zarurligini ta'kidlaydi.

Ta'limning kelajagi nafaqat bilimli talabalarni, balki kreativ fikrlay oladigan va doimiy rivojlanayotgan muhitga moslasha oladigan o'quvchilarni tarbiyalash qobiliyatidadir. Ijodkorlikni kompetensiyaga asoslangan asosga kiritish orqali o'qituvchilar akademik va real dunyo kontekstlarida muvaffaqiyat qozonish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar, ishonch va fikrlash bilan jihozlangan o'quvchilar avlodini tarbiyalashlari mumkin.

Adabiyotlar:

1. Craft, A. (2005). *Creativity in Schools: Tensions and Dilemmas*. Routledge.
2. Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, 5(9), 444–454.
3. Robinson, K. (2015). *Creative Schools: Revolutionizing Education from the Ground Up*. Penguin Books.
4. Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1999). The Concept of Creativity: Prospects and Paradigms. In R. J. Sternberg (Ed.), *Handbook of Creativity* (pp. 3-15). Cambridge University Press.
5. Torrance, E. P. (1966). *Torrance Tests of Creative Thinking: Norms-Technical Manual*. Personnel Press.
6. Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. Jossey-Bass.
7. Sawyer, R. K. (2012). *Explaining Creativity: The Science of Human Innovation*. Oxford University Press.
8. Wagner, T. (2010). *The Global Achievement Gap: Why Even Our Best Schools Don't Teach the New Survival Skills Our Children Need—and What We Can Do About It*. Basic Books.
9. De Bono, E. (1995). *Serious Creativity: Using the Power of Lateral Thinking to Create New Ideas*. HarperBusiness.
10. Vygotsky, L. S. (2004). Imagination and Creativity in Childhood. *Journal of Russian & East European Psychology*, 42(1), 7–97.